

Pere Baltà: "La societat ha assumit el missatge "Catalunya, un sol poble" que llançà Paco Candel".

Joan-Ramon Gordo i Montraveta

Coordinador de l'Ens de l'Associacionisme Cultural

Publicat originalment a la revista Tornaveu el 20 d'octubre de 2013

<http://www.tornaveu.cat/edicio-89/entrevista/9904/pere-balta-i-llopart>

(Fot. A.C.)

Pere Baltà té moltes facetes. Periodista, dinamitzador cultural, actiu militant de l'associacionisme cultural, escriptor... tanmateix és com a president de la Fundació Paco Candel que avui l'entrevistem.

El proper any es commemoren els 50 anys de l'edició d'*Els Atres Catalans*.

En aquest moments és la principal activitat a la que com a fundació estem dedicats. S'estan concretant per al 2014 tota una sèrie d'accions que van des de la recopilació permanent de nova documentació a col·laboracions amb diferents organitzacions, tant institucionals com de la societat civil, entre les quals es troba l'Ens de l'Associacionisme Cultural. La commemoració començarà a principis de l'any que ve amb un acte al Palau de la Generalitat i es desenvoluparan a continuació tot un seguit d'actes durant tot el 2014, que està previst que acabin en unes jornades sobre noves migracions que, molt possiblement, se celebraran al Museu d'Història de Catalunya, on també hi haurà una exposició sobre la qüestió. Les jornades estan enfocades pensant en l'òptica amb què Paco Candel va veure el país quan va escriure *Els Altres Catalans* i d'altres llibres de la seva extensa obra. Pel mig hi haurà una jornada al barri de La Marina, sota el lema "Els paisatges de Paco Candel", on s'intentarà descriure el context social, cultural i urbanístic en què es va produir la seva obra. Més endavant es presentarà el llibre "Barcelona i Candel", promogut per a l'ocasió per l'Ajuntament de Barcelona, s'editarà i estrenarà una obra de teatre "Els altres candels", escrita per Manuel Veiga, que guanyà el Premi Lleida amb el projecte literari... I hi haurà altres actes, que com que són bastants s'aniran anunciant oportunament.

A banda d'aquests actes de caràcter extraordinari, la fundació en aquests darrers anys ha portat a terme una extensa i profunda acció...

Durant aquests darrers anys i amb col·laboració amb la Direcció General per a la Immigració i el Departament d'Ensenyament, hem desenvolupat el programa "Candel a l'aula", que ha consistit en posar a Internet i a través del web de la fundació i dels diferents organismes implicats, la biografia i l'obra de Paco Candel, i a fer que els estudiants a través de la xarxa d'instituts d'ensenyament secundari analitzin la seva obra i biografia, així com la incidència de la seva acció positiva en el món de la immigració.

A més, hi ha un equip de vint-i-tres conferenciants que estan a disposició del programa per acudir als instituts que desitgin la seva presència i aprofundir en els temes tractats per Candel. Fins al moment s'han realitzat una setantena de conferències arreu del territori català i centenars de redaccions per part de l'alumnat. Ha resultat un èxit, de manera que s'estan potenciant i reforçant els aspectes audiovisuals del programa... També es vol crear un premi adreçat als escolars que consistirà en una visita del guanyador del concurs i tota la seva aula, inclòs el professorat, als espais candelians de Barcelona, on podran comprovar la remarcable transformació social que ha produït l'impacte de la democràcia, sense oblidar que han sorgit nous problemes dels que també convé conscienciar-se per poder-los resoldre.

Val a dir que el programa ha passat a dir-se "Paco Candel: Catalunya, un sol poble", que era la gran idea que ell llançà a través d'*Els Altres Catalans* que ha estat assumida pel context social. Es tracta d'un intent per crear consciència sobre la nova realitat social de Catalunya d'una immigració que Candel començava a analitzar quan el vam perdre.

Què va significar l'aparició, ara fa cinquanta anys, dels *Altres Catalans*?

Ja hem dit que la societat ha assumit el missatge de Paco Candel. En aquells moments, ja fa mig segle, va significar el trencament d'una situació en que, de manera errònia i simplista, es qualificava a la immigració despectivament. Avui dia podem afirmar que aquells "altres catalans" avui són catalans de ple dret, i constatem que els "altres catalans" d'ara són molt diferents d'aquells dels anys cinquanta i seixanta, ja que provenen d'altres models socioculturals. Tanmateix podem afirmar ara que Catalunya ha tingut una actitud modèlica per a la integració dels diferents moviments migratoris, i en aquesta actitud, la tradició associativa catalana ha estat un element clau de l'èxit assolit. Hi té molt a veure el moviment associatiu que, en principi, per mitjà de les societats corals i els ateneus instructius, va començar Josep Anselm Clavé, a mitjans del segle XIX, promovent culturalment les classes laborals i generant així una societat interclassista. Candel va ser capaç d'explicar aquesta proposta d'integració jugant amb l'interclassisme del nostre teixit associatiu, impregnant la societat catalana d'aquest esperit d'integració que avui dia es considera un model per a la cohesió social.

Què ha representat l'associacionisme per al país, com veieu el seu futur?

L'associacionisme va incorporar a la societat catalana els corrents progressistes del pensament europeu, impulsats bàsicament per la Il·lustració, cosa que va permetre crear una extensa xarxa d'equipaments (corals i ateneus principalment), dits privats però caracteritzats per una forta vocació de servei públic, que generà multitud de cooperatives, mutualitats, d'organismes de previsió social, entre d'altres, que van ser el germen de les caixes d'estalvi, que, malgrat la crisi que han patit recentment, han representat un element fonamental per a crear estructures de benestar a Catalunya. Per altra banda potser no ens adonem que l'actual crisi econòmica fa que reduïm les nostres expectatives de benestar social i posa en perill molts dels serveis socioculturals generats per les fundacions vinculades al sistema d'estalvi. Tot i així, jo sóc optimista. Crec que la societat civil -dins de la qual l'associacionisme cultural ha tingut i té un paper fonamental- ha estat capaç de crear estructures d'estat i d'alguna manera continuarà fent-ho.

Parlem de la presència internacional del pensament i del testimoni de Paco Candel.

En aquesta línia s'està produint un fenomen que, en certa mesura, resulta sorprenent. Malgrat la convicció generalitzada que el pensament de Candel era molt local, ens trobem ara que la seva anàlisi de la realitat local va ser tant profunda que ha transcendit internacionalment. En aquests darrers anys la fundació ha connectat amb diversos estudiosos d'universitats nord-americanes que han vingut a Barcelona a estudiar el fenomen d'una cohesió social impulsada pel lema "Catalunya, un sol poble" de Francesc Candel, que els pot ser de gran utilitat. Ja tenim a la Fundació dues tesis doctorals presentades a França i en llengua francesa, una sobre la obra complerta de Candel, recentment publicada, i una altra sobre el lèxic utilitzat per escriure una novel·la de tant d'èxit com va ser *Donde la ciudad cambia su nombre*. Anteriorment hi va haver una tesina de llicenciatura presentada a Alemanya i en Alemany. Sorprèn la presència de Candel entre el guionistes de còmics d'un llibre publicat a escala internacional... No fa més de dues setmanes que ens visitaven un grup de vint-i-quatre universitaris que cursen estudis europeus a una universitat de l'antiga Alemanya de l'Est molt interessats en l'experiència i l'obra de Candel des de la perspectiva de la cohesió social. Estem assistint a un procés gradual i progressivament en augment d'aquest interès internacional per la figura i l'obra de Paco Candel.

La Fundació Candel és membre de l'ENS.

La Fundació ha estat implicada en el naixement de l'ENS des del primer moment. I ho ha estat perquè som molt conscients que així com el país sense el món associatiu seria un altre país, Candel sense el món associatiu potser hauria estat un altre Candel. D'entrada, Francesc Candel es forma en un centre cultural parroquial i viu molt influenciat pel pensament anarquista present en els ateneus llibertaris que hi havia en el barri de Can Tunis. Candel va ser autodidàctica però vinculat a una estructura ateneística, a una autèntica universitat popular. Per altra banda, editors com Max Cahner, que va publicar-li *Els altres catalans*, van tenir molta importància. Crec que sense el teixit associatiu Candel no hauria pogut tenir una divulgació tan potent com la que va tenir i en conseqüència no hauria estant tan forta ni significada la seva incidència.

L'ENS, a través de les seves diferents eines de difusió (TORNAVEU, el seu web...), ha contribuït molt a fer que les diferents facetes de l'obra d'en Candel es coneguin. I des de la fundació estem molt orgullosos d'haver participat activament en la seva constitució i el seu desenvolupament.

Joan-Ramon Gordo i Montraveta